

4 7 2 7 2 9 0 4
N E P L Á T Í T E

číslo 3/2013

Magazín

Téma: Jak se stát neplatičem

Rozhovor: Don Sparling

Zprávy: Člověk mění klima

Novinky v našem obchodě

text: Magda Svobodová, Žaneta Gregorová
foto: M. Jedličková, archiv Hnutí DUHA

duhový obchod

Dárek k nákupu

Vážíme si, že nakupujete právě u nás. Jako díky za vaši přízeň jsme pro vás připravili malou pozornost. Už od nákupu za 500 Kč si můžete vybírat: skvělé čtení, tašky z biobavlny, drobnosti do kuchyně... Dárek si můžete zvolit po dokončení objednávky.

Velké vánoční akce

Od začátku listopadu se můžete každý týden těšit na zboží v akci. Vždy v pondělí ve 12 hodin se přesvědčte, jestli není třeba ve slevě to, co byste rádi darovali svým blízkým. Stojíte o hračky z chráněných dílen? Nebo se vám spíš zamlouvají trička z biobavlny? Či snad přírodní kosmetika? Pravidelně se k nám vracet se prostě vyplatí!

obchod.hnutiduha.cz

biobavlna

z chráněné dílny

lokální

z recyklovaných
materiálů

bez chemie

rostlinného
původu

vyrobeno
z FSC

KeepCup na kávu, čokoládu i čaj

Už žádné zbytečné vyhazování papírových kelímků. Nechte si připravit kávu, čokoládu nebo čaj do KeepCup. Originální a zdravotně nezávadný kelímek je totiž téměř nesmrtný. Z horké kávy se můžete těšit až třicet minut.

Sladké biosněží

Z biobavlny u nás už můžete pořídit také ložní povlečení – zachumlejte se třeba do luxusního bavlněného saténu. Rovněž doporučujeme biobavlněné ručníky, žínky nebo koupelnové předložky. Vše i s certifikátem Fair Trade, takže svým nákupem podpoříte malé pěstitele bavlny.

Nová šelmí trička

Děkujeme, že jste nám pomohli vybrat nový motiv na biobavlněná trička. Nejvíce hlasů získal slogan „Volím rysa a vlka“. Teď už jsou trička hotová a čekají na vás v našem obchodě. Jejich koupí navíc podpoříte ochranu vzácných šelem.

Nové barvy bambusových triček

Bambusová trička díky jedinečné stavbě vlákna zachytí a odvedou až třikrát více vlhkosti než bavlna. V létě proto příjemně chladí, v zimě však nestudí. Pánové mohou vybírat zelenou, červenou, šedou a modrou barvu, dámy pak růžovou, černou, bílou, zelenou a fialovou.

Přidejte se k Vlčím a Rysím hlídkám

Vlčí a Rysí hlídky se připravují na další sezónu. Opět budou křížovat pohorí Beskyd a Šumavy a mapovat výskyt našich největších šelem – rysa, vlka a medvěda. Láká vás přidat se? Pak přijďte na úvodní víkendové školení. Více informací a termíny najdete na www.selmy.cz.

Milé dárnyně, milí dárci,

někteří politici nám říkají, že i oni by chtěli méně uhelných dolů, čistou energii v drátech a chytřejší domy v našich městech, ale máme krizi, lidé přicházejí o práci, rodinám rostou účty a to víte: v těžkých dobách musí pokrok stranou.

Jenomže my se při práci setkáváme s něčím úplně jiným. Čím dál víc lidí nám říká, že právě kvůli krizi už mají opravdu plné zuby vyšších a vyšších cifer na složenkách nebo toho, jak s nimi zametá cena zemního plynu na komoditní burze v Lipsku. Proto se chtějí „odstříhnout“ a na střechy si montují solární kolektory k ohřívání vody, staví pasivní domy, vyměňují staré topení za kotle na peletky...

Prostě se chtějí stát v pravém a pozitivním smyslu slova neplatiči: být méně závislí na energetických společnostech, důlních firmách i na globálním trhu.

No a jakou roli v tom hrajeme my, Hnutí DUHA? Díky vaší podpoře jsme v září zahájili nový program, který neplatičům poskytuje praktické rady a také prosazuje novou legislativu, jež by měla zajistit, abychom si levněji zateplili dům, v obchodech snadno rozpoznali úspornější zboží nebo si mohli bez obtíží vyrábět vlastní energii u sebe doma. Více se dočtete na stránkách 4–7 a na webu www.nechciplatit.cz.

Neplatiči jsou také nešpiniči. Chytré domy nebo domácí výroba energie neznečišťuje ovzduší smogem, chrání naši krajinu před uhelnými doly a předchází exhalacím škodlivých skleníkových plynů.

Vojtěch Kotecký
programový ředitel Hnutí DUHA

7.G: My všichni jídelnou povinní

Nová Sedmá generace je na světě. Proč jídelnám pořád vládnou UHO a šodó? Odstartovalo pojídání masa rozvoj lidského mozku? Kdo a proč nás šmiruje na internetu? Jak tlustá je ekostopa domácích mazlíčků? Co stojí za vleklou občanskou válkou v Sýrii? Jak zabránit japonským velrybářům v lovu? Co dělá etickou banku etickou? Nemáte-li předplaceno, koukněte aspoň na www.sedmagenerace.cz.

Číslo týdne

Každý týden stručně o české závislosti na fosilních palivech – to je náš nový blog www.cislodydne.cz, na kterém chceme upozornit, že Česká republika je zbytečně závislá na fosilních palivech. Zajímavá čísla a fakta ordinujeme každou středu.

P. S. Děkujeme všem, kdo se v minulých měsících rozhodli zvýšit podporu pro Hnutí DUHA. Pomohlo nám to nejen s rozjezdem programu Neplatiči, ale hlavně při důležitých projektech na ochranu české přírody. Jen s pomocí trvalé a pravidelné podpory můžeme plánovat a pracovat strategicky.

Potvrzeno: Člověk bezprecedentně mění klima

Mezivládní panel pro změnu klimatu (IPCC) v září předložil už svou pátou hodnotící zprávu, něco jako účet za globální průmyslově-fosilní mejdan. Expertní tým asi 2500 vědců a ekonomů, který sestavila OSN, zpřesnil dosavadní vědecké poznatky.

Panel potvrdil, že s 95% jistotou má na změny klimatu rozhodující vliv lidská činnost. První dekáda 21. století byla nejteplejší od roku 1850, přestože se rychlost oteplování ovzduší v poslední době mírně zpomalila, zato se více oteplyvaly hlubiny oceánů a zrychlovalo ubývání ledu v Grónsku a Antarktidě. Rychleji stoupala také hladina oceánu, navíc se jeho vody nebezpečně okyselovaly. To všechno nepříznivě ovlivňuje a dál prohloubí problém s produkcí potravin i dostupností pitné vody. V suchých částech světa ubude srážek a častěji budeme svědky extrémních výkyvů počasí.

Východiskem z této bezprecedentní situace je okamžité a důsledné snižování emisí oxidu uhličitého. Abychom zabránili nejhorším scénářům s těžko představitelnými dopady na lidstvo, musí vyspělé země do roku 2050 omezit své emise o 80–95 %. To je cíl Evropské unie i iniciativy Velká výzva, kterou Hnutí DUHA prosazuje nový zákon, jenž sníží závislost Česka na fosilních palivech, a tedy i naše emise.

Pro opravdu účinný boj se změnami klimatu je však důležitá globální úmluva. Státy světa se zavázaly ji uzavřít do roku 2015.

Spotřebitelské tipy pod jednou střechou

Praktické, zelené a hravé tipy pro šetrný životní styl přehledně na jedné adrese – to je náš nový web spotrebitel.hnutiduha.cz. Stránky pokrývají široké spektrum témat – od nakupování přes dopravu, odpady, zahradu, finančnictví, zelenou domácnost i dům až po způsob trávení volného času a aktivního zapojování do veřejného dění. „Chovat se zodpovědně ke světu kolem od nás rozhodně nevyžaduje velké oběti. Často je to právě naopak a ještě můžeme ušetřit peníze i své nervy,“ shrnuje Klára Havlová, jedna z autorek webu.

Pomáháme lesům

Letos – také díky podpoře vás, dárců Hnutí DUHA – proběhl už šestnáctý ročník Týdnů pro les a divočinu. Celkem se těchto brigádnických akcí za dobu jejich konání zúčastnilo 1433 dobrovolníků, kteří odpracovali 51 588 hodin a vysadili více než dvě stě tisíc stromů.

„Týdny“ pomáhají obnově zdravých lesů, zeleně v krajině a návratu divočiny do chráněných území. Přírodě blízká krajina totiž mimo jiné snadněji odolává změnám klimatu – zmírňuje teplotní výkyvy nebo lépe zachycuje srážky, čímž snižuje velikost i následky povodní.

Ministerstvo nám dalo zapravdu: Jedy na Šumavu nepatří

Úřady na základě podnětu Hnutí DUHA již potřetí potvrdily, že správa šumavského národního parku postupovala protiprávně. Tentokrát ministerstvo životního prostředí zrušilo všechny výjimky ohledně používání toxických postřiků proti kůrovci – které si správa navíc udělila sama.

Chemický postřik totiž nezabíjí pouze kůrovce, ale také všechen ostatní hmyz. Obětí se navíc stávají i živočiškové, kteří kůrovce hubí. Pokud pesticidy proniknou do vody, likvidují rovněž všechny vodní druhy, například žáby nebo čolky. A hynou také mláďata hmyzožravých ptáků, kteří otrávený hmyz sezobají. Proto se postřiky v dobře spravovaných evropských národních parcích vůbec nepoužívají.

„Nutno podotknout, že ministerstvo potvrdilo něco, co je podle zákona dávno zakázáno. Postřiky prostě byly a jsou nelegální,“ shrnuje kauzu Jaromír Bláha z Hnutí DUHA. „Jedovaté pesticidy nepatří ani do hospodářského lesa, natož do národního parku.“

Česko je glyfosátová velmoc

Šest z deseti testovaných obyvatel Česka mělo v moči toxický herbicid glyfosát, známý pod obchodní značkou Roundup. Prokázaly to laboratorní analýzy, které pro národní kanceláře ekologické organizace Friends of the Earth zpracovala renomovaná německá instituce. České výsledky, které zajišťovalo Hnutí DUHA, jsou přitom horší než evropský průměr. Podle vědeckých průzkumů glyfosát škodí člověku i životu v krajině.

Roundup se u nás používá nejen v zemědělství, na údržbu městských parků, veřejných prostranství či železnic, ale také třeba k dosoušení řepky, kukuřice, slunečnice a dalších plodin před sklizní. „Glyfosát se u nás naprosto zbytečně nadužívá, a to i k účelům, kde by vůbec nebyl potřeba,“ říká Vojtěch Kotecký, programový ředitel Hnutí DUHA. „Stát by měl pomáhat zemědělcům i ostatním uživatelům najít alternativy, které by snížily toto nadměrné plýtvání.“

Švýcaři vedou v konkurenceschopnosti i zelených opatřeních

Švýcarsko je na prvním místě v žebříčku konkurenceschopnosti, který vydává Světové ekonomické fórum – ale zároveň také jedničkou v jeho ekologickém žebříčku. Česko se naopak propadlo z 39. na 46. místo.

Oba žebříčky se často nápadně podobají. Státy, které se soustřeďují na snižování své závislosti na uhlí, ropě a plynu, mají zároveň špičkovou konkurenceschopnost. Příkladem je Německo (4. místo) nebo Švédsko (6. místo). „Chytrá ekonomika je totiž silnější i čistší,“ shrnuje Jiří Koželouh, energetický expert Hnutí DUHA. „Vysoká česká spotřeba fosilních paliv je naopak stále těžší koulí na noze zdejší ekonomiky – úměrně tomu, jak ropa, plyn a uhlí zdražují.“

Konkrétní čísla o dopadech české závislosti na fosilních palivech najdete v našem novém seriálu na www.cisloty dne.cz.

NEJLEVNĚJŠÍ ENERGIE JE TA, KTEROU

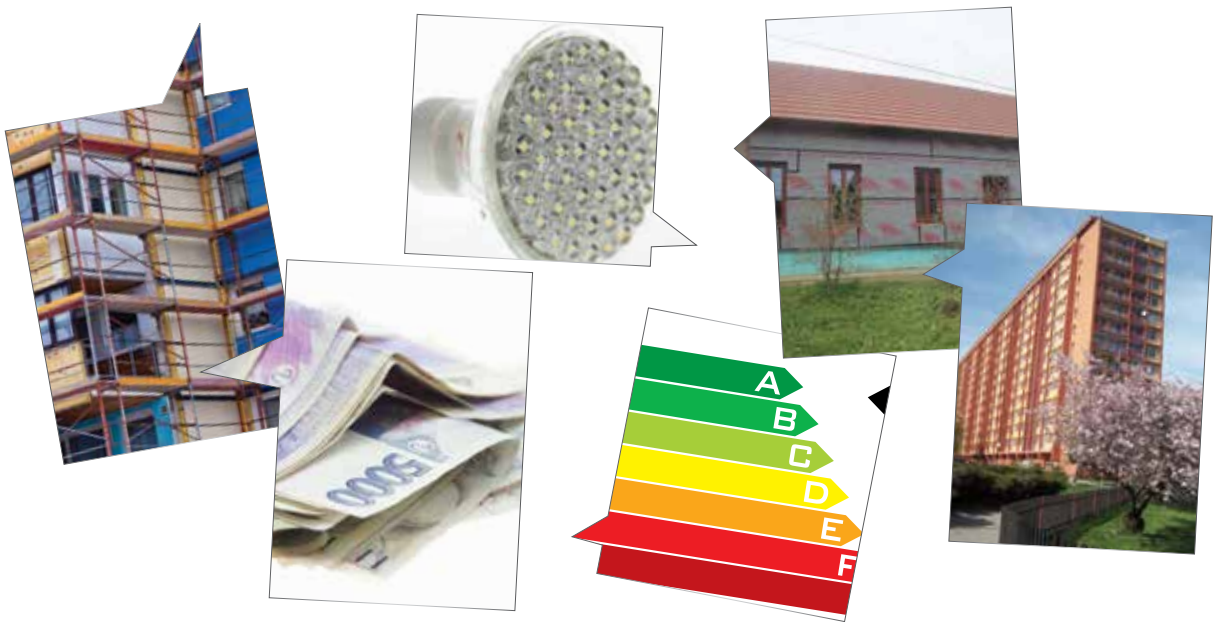
NEPLATÍTE

Ekologická organizace radí: Neplatte!

Hnutí DUHA vypustilo do světa nákazu. Doufáme, že se bude šířit rychle a epidemie se brzy stane pandemií. Nenechte se však mýlit, jde o nákazu všestranně prospěšnou. Tedy až na pár výjimek – české fosilní barony a cary z východu, kteří se dělí o miliardy za teplo do českých domácností, příliš nepotěší.

Do České republiky přiteče denně ropa za 315 milionů korun. Ovšem peníze, které za ni řidiči zaplatí, se kutálejí do Ruska, Ázerbájdžánu... no a v neposlední řadě i do kapes několika našich politiků. Dále české domácnosti pošlou každý den na účty fosilních carů v Rusku a Turkmenistánu 77 milionů korun za plyn. A několik „vyvolených“ českých fosilních baronů pak vydělává neuvěřitelné částky na prodeji uhelné elektřiny. Zbytek občanů jen platí a platí. Nemusí nás samozřejmě pohoršovat, že majitel Czech Coalu, Pavel Tykač, lítá soukromým tryskáčem; dlouholetý generální ředitel ČEZ, Martin Roman, si nechal postavit hrobku za 600 tisíc korun; ruský prezident Vladimir Putin financuje

špionáž v evropských zemích; majitel skupiny KKCG, Karel Komárek, své exmanželce po rozvodu vyplatil 900 milionů korun; jednatel Lukoilu, Martin Nejedlý, daroval Zemanovcům 900 tisíc; prezident Turkmenistánu, Gurbanguli Berdimuhamedov, staví obří jezero v poušti a spolumajitel energetického a průmyslového holdingu, Daniel Křetínský, vlastní vedle třímilionového vozu Maserati také fotbalový klub AC Sparta Praha. Nicméně je dobré si uvědomit, že všechen tento luxus a moc si tito pánové mohou dovolit díky milionům domácností, které platí měsíc co měsíc složenky za teplo, elektřinu a dopravu.

Neplatit, co nepotřebuji

Jedno hezké přísloví říká „přej a bude ti přáno“... Ale jsou zde i přísloví jiná. Například „dvakrát měř a jednou řež“, které bychom mohli trochu parafrázovat a říct si: Dvakrát si spočítej, kolik tepla a elektřiny opravdu potřebuješ, a pak teprve ji plat. Protože nejlevnější energie je přirozeně ta, kterou nepotřebujeme.

„A přesně o to nám jde. Aby se co nejvíce domácností rozhodlo, že prostě nebudou platit,“ říká Karel Polanecký, který na našem projektu Neplatiči pracuje. Dodává také: „Ke spokojenému životu nepotřebujeme posílat spoustu peněz na účet ČEZu, RWE nebo městské teplárny.“

Celá myšlenka je až neuvěřitelně elegantní a jednoduchá: Nepotřebujeme mnoho energie, potřebujeme kvalitní energetické služby, teplo, světlo a funkční spotřebiče. Kvalitní okna, zateplení stěn a střechy, solární ohřívání vody nebo úsporné ledničky a další domácí spotřebiče výrazně snižují závislost na dražších a dražších fosilních palivech. A samozřejmě šetří peníze – domácnostem i státu.

Poradíme vám

Lákalo by vás stát se neplatičkou či neplatičem? Potřebujete informace. A ty jsme pro vás přichystali stručně a přehledně na našem novém webu www.nechciplatit.cz.

Budeme rádi, navštívíte-li jej a necháte se inspirovat. Dozvíte se, kde všude a jak můžete u sebe doma snížit spotřebu energie, případně jak k tomu všemu sehnat dotaci. Praktické a užitečné rady si pak také můžete nechat snadno poslat do své e-mailové schránky.

Neplatiče a novinky z jejich světa můžete sledovat také na facebookové stránce www.facebook.com/nechciplatit. Přidejte se k neplatičům a přizvěte i své přátele. Protože je to váš dům, váš byt, vaše účty a vaše peníze, které měsíc co měsíc platíte za vytápění, plyn nebo elektřinu. A je pouze vaše rozhodnutí, jestli chcete dál tolik platit velkým energetickým firmám. ■

Fosilní fakta českých domácností

- Česko loni utratilo více než 200 miliard korun jenom za dovoz ropy a plynu – většinou z Ruska, Ázerbájdžánu nebo Turkmenistánu.
- Ceny tepla (čili uhlí, plynu a tepla z tepláren) – největší položky z výdajů domácností na energii – se za posledních deset let zvýšily o 65–140 %.
- Zateplením českých domů a vytápěním obnovitelnými zdroji energie můžeme ušetřit mnohem více, než je nynější spotřeba uhlí a plynu k výrobě tepla.

Jak se žije neplatičům

Neplatiči žijí mezi námi. Možná nějaké znáte osobně, jen jste o tom dosud nevěděli. Proto přinášíme skutečné příběhy neplatičů z rodinného domku a neplatiče z průměrného paneláku.

Při pohledu z ulice vidíme nenápadný přízemní dům v řadovce, vevnitř ale chybí radiátory a kotel. Manželé Kutáčkovi to zde koupili před čtyřmi lety coby léta nepoužívaný objekt, naposledy rekonstruovaný kolem roku 1970. Jedná se o tradiční cihlový dům. Kdy byl postaven, se nepodařilo zjistit, rakousko-uherskou monarchii však patrně pamatuje.

Během první zimy spálili v kamnech deset metrů dřeva za deset tisíc korun a vždy, když se vrátili po celodenním netopení, trvalo i dvě hodiny, než mohli odložit kabáty. Proto dali do kupy plán, jak přečkat následující zimu v teple a pohodě. A zařadit se mezi neplatiče.

Během jara a léta vyměnili okna za prvotřídní dřevěná s trojskly (s parametrem $U = 0,7$), udělali nové podlahy, které odizolovali vrstvou 30 až 40 centimetrů šterkového pěnoskla. Střechu zateplili pomocí foukané celulózové izolace a obvodové zdi třiceti centimetry tlustou vrstvou rohoží ze lněných vláken. Na střechu instalovali dva trubicové solární kolektory pro ohřev vody, do koupelny postavili vedle solárního zásobníku lázeňská kamna. Nechali si malý sporák na vaření, kotel ani topenářské rozvody nepořizovali.

Když o poslední zimě vyrazili se svými dětmi na týden do Krkonoš, teploty padly hluboko pod nulu. Zatímco byli pryč, v rodinném domě nikdo netopil.

V okamžiku návratu ovšem interiérový teploměr ukazoval snesitelných 13 stupňů, a dříve než začala na sporáku pískat konvice s vodou na čaj, teplota vystoupila na 20 stupňů. Několikahodinové čekání na to, až se doma oteplí, patří do historie.

Od rekonstrukce domku rodiny Kutáčkových se ale změnilo hned několik věcí. Kůlna určená ke skladování dřeva se zase stala garáží pro bicykly, tříkolky a koloběžky. Na vytápění, ohřev vody v lázeňských kamnech a vaření od podzimu do jara totiž Kutáčkovi potřebují jen kolem čtyř metrů dřeva za krásné 4000 korun. „Výhledově bychom chtěli koupit kousek lesa. Ale určitě v něm nebudeme chtít ani muset kvůli palivovému dřevu udělat paseku. Dva staré stromy ročně nám vystačí,“ říká spokojený otec rodiny.

Vstupenkou do klubu Neplatičů byla pro manžele investice do rekonstrukce domu: „Koupili jsme ho za milion korun, rekonstrukce byla nezbytná. Dali jsme do ní 750 tisíc korun. Kdybychom vynechali solár, koupili levnější okna nebo šetřili izolaci, mohlo to vyjít levněji. Ale půjčku bychom si museli vzít stejně. Teď splácíme 13 tisíc korun měsíčně do roku 2018. Při levnější variantě bychom měli splaceno dříve, ale v platbách za palivo a elektřinu bychom utratili ročně aspoň deset tisíc korun navíc – při dnešních cenách. Takhle budeme za pár let Neplatiči, co mají splaceno.“

Neplatič z paneláku

Panelákových bytů vyrostly ve druhé polovině dvacátého století v českých městech statisíce. Jenom v blokovém domě na Famfulíkově ulici v pražských Kobylisích, kde bydlí Jan Košík, jich napočítáme 330. Ale už pohled zvenčí či letmá návštěva prozrazují, že se dům šedivému panelákovému průměru vymyká. Proběhla zde rekonstrukce s podporou programu Zelená úsporám.

Když na schůzi společenství vlastníků poprvé probírali rekonstrukci s možností využití dotace, Jan Košík byl jednoznačně pro. Jako odborník přes bankovní úvěry věděl, jak moc je podpora nabízená programem Zelená úsporám výjimečná. Ve výsledku šlo ale pochopitelně o náročnou akci – zateplení domu pro více než tisíc lidí nerovná se utěsnění sklepního okénka na zimu. Jen výpočtová a projektová dokumentace zabraly více než jeden šanon.

Ale výsledek stojí za to: celý dům má nyní kvalitní okna (s parametrem $U = 1,2$); fasáda izolaci z minerální vaty; střecha byla zaizolována polystyrenovými deskami vybranými tak, aby snesly zvýšené mechanické namáhání; dveře mezi vytápěnými a nevytápěnými prostory byly vyměněny za nové, s lepšími tepelně izolačními vlastnostmi.

Na otázku, jak se změnil život v bytě po rekonstrukci domu, odpovídá Jan Košík slovy: „Když zrovna nesedíte na podlaze a neopíráte se přitom zády o balkónové dveře, je tady v zimě při vypnutém topení příjemných 20 stupňů.“

Po zateplení a výměně oken klesla spotřeba tepla v celém panelovém domě o 60 %. Dotace ze Zelené úsporám přitom pokryla 40 % celkových nákladů, které se vyšplhaly na 59 milionů korun. Na každého majitele bytu tedy zbylo k úhradě 107 tisíc korun, přičemž 60 tisíc korun za výměnu oken zaplatili jednorázově. Společenství vlastníků si vzalo úvěr, který nyní splácí z fondu oprav. Jan Košík do něj přispívá 1650 korun měsíčně. Vedle splácení půjčky na zateplení se z fondu hradí také například nové výtahy a řada oprav ve společných prostorech domu.

Jan Košík má dlouholeté zkušenosti s bydlením v paneláku i v cihlové zástavbě. Nyní oceňuje kromě tepelného komfortu i lepší kvalitu vzduchu, který se v zimě bez horkých radiátorů tolik nevysouší. „Nejsem doktor, ale myslím, že zvýšená nemocnost takzvaných panelákových dětí s tím suchým vzduchem souvisela. Jestli teď budeme všichni díky zateplení méně smrkat a kašlat, chápu to jako příjemný bonus k zateplování.“ ■

Dotace?

Nestihli jste minulou Zelenou úsporám? Nevadí. Ministerstvo životního prostředí otevřelo další kolo, tentokrát pro:

- majitele rodinných domů, kteří chtějí své domy zateplit,
- zájemce o výstavbu nízkoenergetického či pasivního domu,
- efektivní využívání zdrojů energie a pro
- podporu přípravy a zajištění úsporných opatření.

Čím více žadatel sníží energetickou náročnost své budovy, tím vyšší bude konečná výše podpory. Pokud byl žadatel navíc postižen povodněmi v červnu 2013, vztahují se na něj ještě další výhody a vyšší míra podpory.

Český stát na dotační program zatím vyčlenil pouze jednu miliardu korun s tím, že další až tři by měly do programu přitéct z prodeje emisních povolenek a z účtů státního podniku Lesy ČR ještě do konce roku 2013. I tak je to oproti 21 miliardám první vlny Zelené úsporám tragicky málo.

Hnutí DUHA pracuje na tom, aby stát do programu vkládal každoročně finanční prostředky v řádu několika miliard. Čerpat bude možné například ze zdrojů Evropské unie v rámci nového období 2014 až 2020. Ekonomové Miroslav Zámečník a Tomáš Lhoták navíc spočítali, že kdyby stát do programu energetických renovací budov napumpoval ročně 16 miliard korun, dodatečný příjem veřejných rozpočtů by byl 12,5 miliardy a vzniklo by 31 tisíc pracovních míst. To už stojí za to.

Detailní informace o Nové Zelené úsporám naleznete na www.nzu2013.cz.

Všechno, co jsem tady dělal, bylo zajímavé

Thomas Donaldson Sparling (1943) se narodil v kanadské Ottawě; studoval na univerzitách v Torontu a Oxfordu. Od roku 1969 žije v Československu, kde nejdříve učil na jazykových školách v Brně a Praze. V roce 1977 přišel na Katedru anglistiky a amerikanistiky Filozofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, kde od roku 1985 přednášel kanadskou literaturu. Byl dlouholetým organizátorem a vůdčím duchem amatérského divadla The Gypsywood Players, které působí při katedře. V letech 2000–2009 vedl Centrum pro zahraniční studia MU. Angažuje se ve sdružení Brno Expat Centre, které pomáhá cizincům. Pokládá se za brněnského patriota a je vášnivým propagátorem slováckého folkloru. Napsal knihu *English or Czenglish?* a je spoluautorem učebnic angličtiny pro jazykové školy.

Když jste ještě žil v Kanadě, měl jste jako koníček pozorování ptáků a rád jste se toulal po lesích. Dá se vystopovat pramen vaší fascinace přírodou?

Jsem Kanadan, u nás je to prostě součást života – žijeme obklopeni přírodou. Vyrůstal jsem na okraji hlavního města Ottawy, hned vedle našeho domu už byla volná příroda, bažiny, teče tudy kilometr a půl široká řeka Ottawa. Z výletů do přírody jsem si přinášel divoké rostliny a vysazoval je do naší zahrady, měl jsem tam svůj kout lesa. A jako každý mladý Kanadan ze střední třídy, což je většina, jsem každé léto trávil na táboře se skauty nebo s YMCA.

Ovlivnily vás knihy E. T. Setona, zakladatele woodcrafterského hnutí, který většinu života strávil právě v divokých kanadských lesích?

Setonovy knihy jsem vůbec neznal. Můj tatínek je jako kluk četl, ale pak vyšly z módy. Nevím, jestli za mého dětství byly kromě knihoven vůbec k mání. Málokterý Kanadan ví, kdo byl Seton.

U nás je tomu naopak. Poměrně značnou část kanadské literatury, která v Česku vyšla, tvoří právě Setonovo dílo. Čím si tento fenomén vysvětlujete?

Setona objevil už před první světovou válkou jeden středoškolský pro-

fesor, Miloš Seifert. Navázal s ním kontakt a začal překládat jeho knihy. Celé tehdejší mládežnické hnutí – woodcrafteri, skauti i trampové – četlo Setona. Česko je Setonova velmoc a nemáte v tom konkurenci (*smích*). Dokonce čeští skauti jsou skautštější než ti v Severní Americe. Mají větší vztah k přírodě, jsou v ní častěji. V Kanadě totiž kromě národních parků příroda někomu patří, není možné se v ní tak volně pohybovat jako tady. Tím byl právě Seton nadšený, když v roce 1936 přijel do Československa. Vyšla o tom i kniha, která mapuje každý jeho krok.

Nechyběl vám v Československu právě ten obrovský prostor, který v Kanadě příroda zaujímá?

Nechyběl, tady je příroda krásná, i když jiná než v Kanadě – je to spíš lesopark s cestičkami a značkami. Ale musím přiznat, že kdykoli se vrátím do Kanady a vystoupím z letadla, najednou cítím, že jsem doma. Člověk hluboko v sobě nese prostor, ve kterém vyrostl. Snad proto mám tak rád Vysočinu mezi Poličkou a Svratkou, kde máme chalupu, je to větší kus souvislé přírody. Připomíná mi trochu Kanadu.

Vaše kroky po střední škole směřovaly ke studiu filologie. Klíčovým se stal rozhovor s Northropem Fryem, literárním kritikem na torontské univerzitě. Kdyby za vámi přišel student, aby si ujasnil, proč studovat právě literaturu, co byste mu dnes odpověděl vy?

Poradil bych mu, aby zkoumal, jak konkrétní katedra literaturu chápe. Dnes se většinou klade důraz na teoretické rozebírání literatury. Jenže, proč lidé čtou? Ne proto, že je to ukázka určité literární teorie, ale protože z toho mají nějaký zážitek. Když odstraníte tento osobní zážitek, stane se ze studia literatury čistě akademická, prázdná záležitost.

Studiem literatury člověk poznává kódy, na jejichž základě funguje kultura jako celek. Většina lidí si myslí, že se spisovatel dívá na svět a potom píše. Ale to není pravda. Každá kultura má svoji historii, která se odráží v literatuře. Když dáte evropský román číst indickému vesničanovi, nebude tomu rozumět. U každého spisovatele je zvláštní napětí mezi jeho vnímáním světa a pochopením všech knih, které kdy četl. Třeba současný

autor může napsat román o brutální vraždě a při čtení najednou zjistíte, že tam jsou odkazy na Shakespeara Othella. Literatura prostě tvoří celek, který nás neustále ovlivňuje.

Co vás na literatuře fascinuje?

Asi kombinace osobních reakcí a struktury. Literatura vás může citově zasáhnout, může vám říct něco o vašem životě, pomoci pochopit určité životní situace. A má strukturu, o které můžeme mluvit, můžeme třeba srovnat tento román s jiným.

Když jste byl tázán na rozdíl mezi společenským významem české a kanadské literatury, řekl jste, že v Česku je literatura více oceňována, ale v Kanadě se víc čte. Českým autorům sice vycházejí sebrané spisy, ale ty mají jen velmi omezený okruh čtenářů. Co je příčinou? Příčin může být víc. Musíme začít už v 19. století, v době národního

obrození, kdy byl spisovatel považován za poloboha, který spasí národ. V Kanadě tomu tak nebylo. Na druhé straně je to i omezení, protože normální člověk si pak řekne, že dvacet svazků nějakého velikána opravdu pro něj není.

V Kanadě možná čte víc lidí než tady. Někdy před dvěma roky zvolili v Torontu nového starostu, který pak chtěl deficit rozpočtu řešit mimo jiné tím, že zavře 15 nebo 20 poboček městské knihovny. Vzedmula se obrovská vlna protestu. V Česku si něco takového neumím představit. Asi by se řeklo, že je to sice škoda, ale že tam stejně nikdo nechodí. V Torontu většina lidí vnímala, že je rušení knihoven nepřijatelné.

Co může pro společnost znamenat ignorance literatury?

Literatura člověka otevírá jiným zkušenostem, pochopení životů jiných lidí. To je její hlavní poslání. Z románu třeba pochopíme o potížích přistěhovalců daleko víc než z novinového článku. Literatura to dělá jinak než například film, je komplexnější, má víc odstínů, je osobnější, povzbuzuje fantazii. V současné době věci vnímáme fragmentárně, klipovitě. Čtení působí na mozek jinak, člověk si zvyká přemýšlet delší dobu, skládat si věci dohromady.

Vrátme se ještě ke kanadské literatuře. Jaké autory byste českým čtenářům doporučil, aby lépe pochopili tamní klima, kulturu, historii? Určitě Margaret Atwoodovou; je ztělesněním kanadské kultury. Pak Alici Munroovou, která píše spíš o kanadském venkově – po udělení Nobelovy ceny zřejmě naši neznámější spisovatelku – a Mordecaie Richlera, židovského autora z Montrealu.

Z jeho díla se člověk hodně dozví o Kanadě, Québecu, životě emigrantů. Mezi emigranty patří také řada současných spisovatelů. Jejich tvorba dává plastický obrázek života v multikulturní Kanadě.

A naopak, pokud byste chtěl v Kanadě představit Česko a českou literaturu, co byste primárně vybral?

Asi zase klasiky: Bohumila Hrabala, Josefa Škvoreckého, Milana Kunderu – u něj ale jen starší tvorbu. Možná něco od Jáchyma Topola, který přibližuje dobu po roce 1989. Musím ale přiznat, že současnou českou literaturu moc nečtu.

Netajíte se tím, že nemáte rád Haškova Švejka, český vývozní artikl...

Je to asi věc vkusu. Celkově se mi to zdá být nudné. Situace i jejich řešení se pořád opakují, není tam patrný žádný vývoj děje či postav. Nikdy jsem to nedočel do konce.

A druhá věc: základní dilema je, jestli je Švejk velice chytrý a švejkovským způsobem různé věci obchází, nebo jde o totálního blbce. Pokud je totální blbec, pak mě to nezajímá. Pokud je však vychytralý, jsem naštván. Tento model je totiž v Česku až moc přítomný a tato vychytralost kazí zdejší společnost. To je třeba problém dotací z evropských fondů, jde o švejkovinu. Mechanismy byly vytvořeny na míru tunelování, ale teď všichni říkají „já nic, já muzikant“.

Do Československa jste přijel na jaře 1969, tedy v době, kdy řada lidí už emigrovala nebo emigraci zvažovala. Proč jste přijel ze svobodné Kanady do země, která

„Pokud je Švejk totální blbec, pak mě to nezajímá. Pokud je však vychytralý, jsem naštván. Tento model je totiž v Česku až moc přítomný a tato vychytralost kazí zdejší společnost.“

byla okupovaná armádami Varšavské smlouvy?

Původně jsem chtěl jet do Francie, měl jsem tam domluvené místo anglického lektora na katedře anglistiky v Dijonu. Chtěl jsem se dobře naučit francouzsky a zase se vrátit do Kanady. Kvůli studentským nepokojům se ale můj nástup neustále odsouval. A protože jsem chtěl ještě nějaký čas zůstat v Evropě a v létě 1968 jsem navštívil Československo, kde se mi líbilo, zkusil jsem oslovit jazykové školy v Praze a Brně, jestli bych tam nemohl učit. V Brně to klaplo hned napoprvé.

Po okupaci ještě nebylo zřejmé, jak se bude politická situace dál vyvíjet. Říkal jsem si, že by bylo zajímavé být u toho, sledovat, kam se to bude posouvat.

Pak se ale začaly šrouby utahovat, proč jste zůstal?

V Kanadě bych měl asi víc možností, to je pravda, ale všechno, co jsem tady dělal, bylo zajímavé. A materiální věci mě nikdy moc nezajímaly, jsem nenáročný. Fronty na banány nebo toaletní papír samozřejmě nebyly příjemné, ale drtivá většina lidí na planetě se má podobatně hůř.

Je důležité, aby člověk dělal něco, co považuje za užitečné. A já jsem vyučoval angličtinu. Byl jsem spoluautorem učebnice, které se prodalo milion a půl výtisků. Většina národa získala základy angličtiny právě díky ní. Dalo by se to nazvat misionářskou prací (*smích*). Šířil jsem angličtinu i trochu jiný způsob myšlení a pohled na svět.

A potom, psychologicky jsem žil v jiné zemi než Češi. Jako cizinec jsem mohl cestovat, kdykoli pozvat manželku i děti do Kanady. Necítil

jsem tu uzavřenost, nebyl jsem tady uvězněn.

Angažujete se ve sdružení Brno Expat Centre, které je zaměřeno na cizince žijící v moravské metropoli. Souvisí to s vaším původem?

Žiji tady tak dlouho, že už se necítím být cizincem. Navíc mé počátky v Československu na přelomu 60. a 70. let se nedají se současností vůbec srovnat, to byl jiný svět.

K iniciativě jsem se dostal náhodou. Ani nevím, jak jsme se s Vlastimilem Veselým, který je hlavním tahounem projektu, seznámili. Právě on přišel s myšlenkou, že je potřeba pomoci s integrací cizinců, kterých v Brně žije čím dál víc. A tehdy jsem přicházel do styku s řadou zahraničních studentů, protože jsem byl ředitelem Centra zahraničních studií, které se stará o mezinárodní vztahy Masarykovy univerzity.

O co mají cizinci největší zájem?

Nejčastěji chtějí poradit s ubytováním nebo najít lékaře, který mluví anglicky. Ale také stojí o možnost potkat se s jinými cizinci. Ti, kteří pracují pro malé firmy nebo jazykové školy, tuto příležitost nemají. V IBM je tomu naopak, to zase většinou neznají žádné Čechy.

Proto pravidelně pořádáme dva druhy setkání. Jedno prakticky zaměřené, třeba na zdravotnické služby a jak uzavřít pojištění, a druhé neformální, například ochutnávka moravských vín nebo autorské čtení.

Jak se u nás cizincům žije?

Vcelku dobře. Ale všichni cizinci říkají, že jsou Češi trochu uzavření. Na ulici se moc nevidí úsměv, spíš výraz zombie. Schválně se podívejte, až třeba půjdete po České.

Ale nesetkal jsem se s tím, že by se tady cítili diskriminovaní. Až na to, že dost často si stěžují, že je prodavačky v obchodech ignorují. Pak jim musím vysvětlovat, že úplně stejným způsobem ignorují i Čechy.

A naše oblíbená otázka na závěr: V jaké společnosti podle vás žijeme?

Žijeme ve společnosti mnoha kohoutů a každý chce mít svoje hnojiště. Pro Čechy je těžké dosáhnout konsensu, přistoupit na kompromis. Možná je to tím, že na vyšších pozicích je pořád ještě málo žen, které – myslím si – mají spíš tendenci a schopnosti najít shodu. Kdežto čeští muži pořád sklouzávají ke vzoru macho. To je vidět hlavně u politiků. A většina z nich je totálně směšná, počínaje prezidentem. Každý chce být razantní, ale to slovo do politiky nepatří. Když je někdo razantní, znamená to, že nechce naslouchat druhým.

Česká republika vinou své zahraniční politiky zabředla do provincionalismu v tom nejhorším slova smyslu. Je to jakási uzavřenost do sebe a totální nezáměr o okolní svět, o to, co dělají ti druzí. Proto tuto zemi nikdo nebere vážně.

Jinak si myslím, že se společnosti nemění tak rychle. Komunistické Československo a první republika měly hodně podobných rysů. Vždycky to byla levicová země, což komunisté sice prohloubili, ale nemyslím, že by přinesli něco úplně nového. Myšlenkový svět i způsob chování se až tak nezměnil. Ta setrvačnost je obrovská. Ale věřím, že změna přijde, byť to půjde pomalu. Jsem krátkodobý pesimista, ale dlouhodobý optimista. ■

Namísto Facebooku kompost

Česká republika se sice se vstupem do Evropské unie zavázala snižovat skládkování a spalování bioodpadu, ale zůstalo to jaksi jen na papíře. Když to tedy nejde z vrchu, nezbyvá, než na to jít zespondu. Říká se tomu hezky: komunitní kompostování.

„Mercedesem mezi kompostéry je dvoukomorový, uzavíratelný typ s roštem u dna,“ zasní se Petr Nohava z Hnutí DUHA, který se poslední měsíce věnuje především podpoře komunitního kompostování. „Stojí sice přes dvacet pět tisíc korun, ale pro sídlištní zástavbu je ideální. Zvenku člověk nepozná, že se uvnitř rozkládají zbytky od oběda. Spodní rošt odvádí přebytečnou vodu a napomáhá provzdušnění. Vnitřní izolace navíc zajišťuje, že kompost v zimě nepromrzne, rozklad tedy může pokračovat. A ještě jedno plus,“ nadechuje se k další chvály, „zamykatelnost kompostéru omezuje, aby vtipkující kolemjdoucí dovnitř házeli lahve nebo třeba ještě něco horšího.“

Kompostovací mercedes bychom našli zaparkovaný třeba v Praze na Smíchově, ve Strašnicích či Vršovicích, ale také například v Kutné Hoře, Říčanech, Ústí nad Labem, Jihlavě či Ostravě. Ne všude si však potrpí na špičku. Ve Švihově si vystačí i s plastovými kompostéry a v Brně na Údolní je k vidění klasický typ stlučený z palet a prken. Svou práci však zvládnou na jedničku.

Ve městě jako na vesnici

Naopak na propadnutí je fakt, že české skládky a spalovny ročně spolknou zhruba 1,2 milionu tun zeleného odpadu z kuchyní a ze zahrad. Přitom bychom z něj mohli vyrobit bioplyn nebo právě kvalitní kompost.

Pokud má člověk zahradu a slabost pro kouzlo přírodního koloběhu živin, stěží bude do popelnice ládovat posekanou trávu či slupky z brambor – prostě si na kompost vyčlení kousek místa. Na sídlišti to však už chce trochu představivosti a úsilí.

Například paní Olze Richterové z Prahy 10 trvalo rok, než se jí podařilo vyjednat s příslušnou městskou částí, aby u nich ve vnitrobloku povolila kompostér. Aktuálně jej využívá zhruba dvacet rodin a občas se i někdo nový přidá. Zralý kompost zatím vybírali dvakrát, část si odnesli lidé pro vlastní potřebu, část skončila na společné zahrádce.

O něco snadnější je, když se do komunitního kompostování zapojí přímo radnice. V pražských Modřanech se toho ujala místostarostka Eva Tylová. Dnes bychom zde napočítali na dvacet kompostérů různých druhů a velikostí, přičemž v plánu je toto množství zdvojnásobit. U parků a lesíků stojí dřevěná klasika, kde končí především tráva po kosení veřejných prostranství, ale také přebytečky ze zahrádek. V bytové zástavbě najdeme oblíbené uzavíratelné dvoukomoráče a ve zdejší mateřské školce třídí do kompostérů z recyklovaného plastu. Výsledek? Radnice šetří peníze, protože odpadá převoz a skládování bioodpadu. Navíc práce kolem kompostérů dává dlouhodobě nezaměstnaným lidem šanci na přivýdělek. A spokojení jsou samozřejmě i obyvatelé Modřan – mohou smysluplně likvidovat zelený odpad, šetří peníze za popelnice a v okolí ubylo divokých skládek.

Hlavně mít chuť

Honí se vám hlavou myšlenka na mercedes zaparkovaný u vašeho domu, ale nevíte, z kterého konce to vzít? „Nejdůležitější je chuť,“ shrnuje zkušenosti s komunitním kompostováním Petr Nohava. „Někdo musí být aktivní a vést to – zjistit, kdo by se chtěl přidat, a najít vhodné místo pro kompostér.“ Může jít třeba o soukromý pozemek vlastníků bytů nebo o veřejné prostranství ve správě městské části. V obou případech je nutný písemný souhlas majitele.

A pak už se může začít. Výběr kompostéru závisí od místa i množství odpadů. Pokud je k dispozici soukromá zahrada, jako třeba v komplexu Nadace Partnerství v Brně, stačí půldenní brigáda a pár palet. V husté zástavbě se naopak osvědčují spíše uzavíratelné typy nádob. A protože již zmíněná špička mezi kompostéry je poměrně drahá záležitost, vždycky se vyplatí probrat s místní radnicí možnost dotace, a to i v plné výši.

Komunitní kompostování – stejně jako cokoli, na čem spolupracuje více lidí – funguje lépe s předem domluvenými pravidly. Důležité je, aby všichni věděli, co do kompostu patří a co ne. Také by měl být někdo ze skupiny pověřen dohledem nad společným dílem: občas nakoukne, jestli v kompostéru nevězí něco nežádoucího; mokrý kompost proloží slámou, senem nebo papírem; přesušený kompost zase prolíje vodou. A minimálně dvakrát do roka zorganizuje překopání, aby se hmota pěkně provzdušnila. Proto jsou vždy lepší kompostéry dvoukomorové – je kam to přehazovat.

Nejen hnojivo

Od komunitního kompostování samozřejmě čekáme především odlehčení popelnicím na směsný odpad a kvalitní hnojivo, kterým přilepšíme společné zeleni ve vnitrobloku nebo květináčům na balkoně. Ale je tu ještě jedno, poměrně významné plus – skrývá se ve slově komunitní.

Společné kompostování prolamuje anonymitu městských sídlišť. U překopávání kompostu se sejdou lidé, kteří by se za normálních okolností stěží zaregistrovali. Na jednom emailovém kompost-listu debatují sousedi, kteří se předtím sotva pozdravili. Zkrátka, kompostování se ukázalo jako zajímavá možnost pro oživení sousedských vztahů a probuzení zájmu o dění kolem – což se (nejen) v dnešní facebookové době může hodit. ■

Kompostovací pel-mel

Do kompostu patří: zbytky ovoce a zeleniny, čajové sáčky a kávová sedlina, skořápky (od vajíček a ořechů), zbytky vařených jídel, podestýlka z klecí domácích mazlíčků, znečištěný papír (čistý recyklujeme), tráva a listí, větvičky a piliny, hlína.

Do kompostu nepatří: maso, kosti, mléčné výrobky, obsah sáčků z vysavače.

Zásady kompostování:

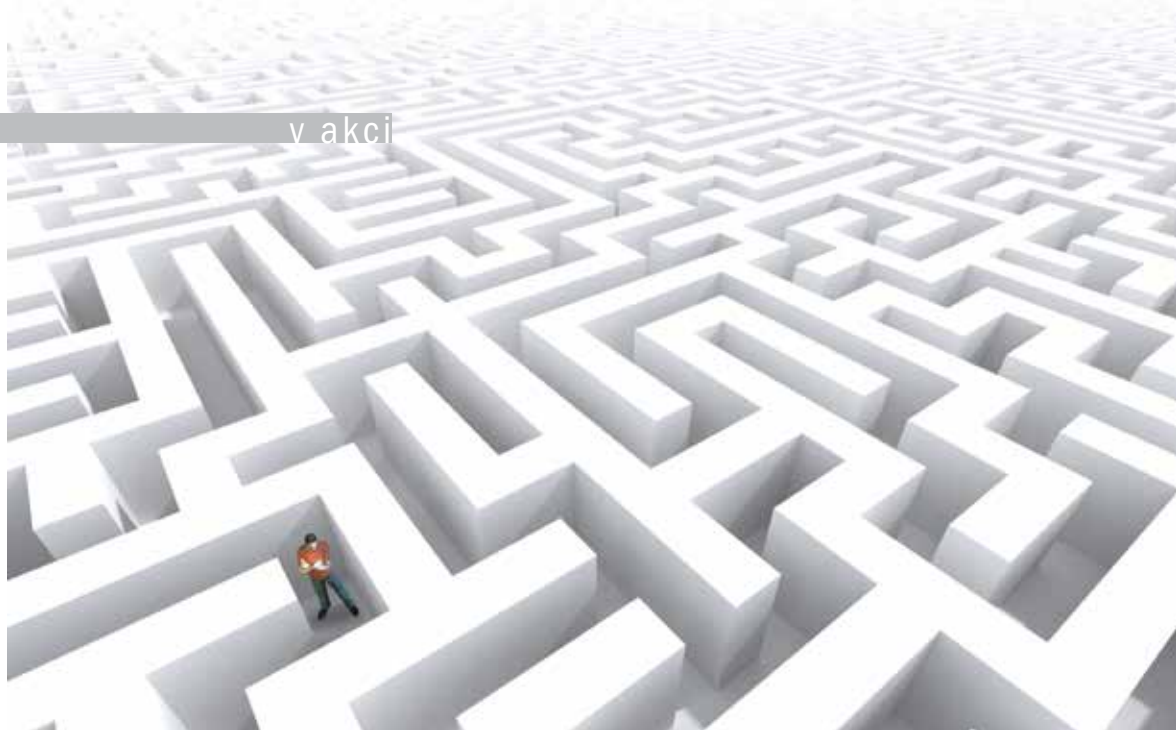
- Drtíme a lámeme zejména těžko rozložitelné materiály.
- Na dno patří hrubší materiál.
- Mícháme suché a mokré, zelené a hnědé.
- Lépe je míchat než ukládat do vrstev.
- Dvakrát ročně překopeme.
- Udržujeme dostatečnou vlhkost.
- Zbytky po přeseťí zralého kompostu znovu kompostujeme.

Jak vypadá král mezi komposty?

- Strukturu má podobnou půdě.
- Má tmavou barvu a voní.

Odkazy, které vám usnadní život s kompostem:

- spotrebitel.hnutiduha.cz
- www.kompostuj.cz

Občan v labyrintu ekokauz aneb Proč si založit občanské sdružení

Abychom změnili chod věcí okolo nás, nemusíme zrovna sedět v poslaneckém křesle nebo si najímat vlivné lobbisty. Nezanedbatelnou sílu máme rovněž jako občané. Jak ji ideálně využít?

Chtějí vám namísto městského parku postavit další hypermarket? Plánuje vaše radnice pokácet stoletou alej za obcí? Zdá se vám, že správa chráněné krajinné oblasti systematicky likviduje to, co by měla vlastně chránit? Chce místní firma, která je už tak na šíru s dodržováním limitů pro znečištění, rozšiřovat svůj provoz bez ohledu na lidi, kteří žijí v jejím sousedství?

poradí, ovšem na přímou akci nebude mít kapacitu. A potom, třeba boj z Brna za záchranu jasanové aleje u hřbitova v Dolních Pasekách na Karlovarsku nebude mít na tamní radnici tak silný efekt, jako když se za staré stromy postaví místní – tedy voliči zastupitelstva.

Co tedy zbývá? Poohlédnout se po místním občanském sdružení, které má zájem řešit ekologické

problémy. Nebo si občanské sdružení založit (od ledna 2014 spolek, viz rámeček na s. 15). Ve všech uvedených příkladech potenciálních kauz se totiž dříve či později zapojíte do správních řízení. A to mohou pouze občanská sdružení – navíc taková, která mají ve svých stanovách jako jedno z hlavních poslání „ochranu přírody a kraji-ny“.

Občan a jeho parta

Můžete se na to samozřejmě vykašlat – nějak bylo, nějak bude –, anebo se proti hloupému a devastujícímu záměru postavit. Jak? Popravdě, nemá moc smysl předpokládat, že lze „zaúkolovat“ některou z ekologických organizací s tím, že ve vaší obci udělá pořádek za vás. Ráda

Inspirujte se

- Příběhy lidí, kterým není lhostejné, co se kolem nich děje: www.hrdinou.cz.
- Další příběhy, které mohou inspirovat: www.ucimesepribehy.cz.
- Podpora občanské angažovanosti: www.obcanskeoko.cz.
- Jak se stát aktivním občanem: spotrebitel.hnutiduha.cz.
- Jak jednat s politiky: www.hnutiduha.cz/politicekousou.
- Podrobná skripta o tom, jak vylepšit práci občanského sdružení: www.hnutiduha.cz/pridejte-se, sekce Občanská iniciativa.

Prostě takový pěkný spolek

Zatímco do konce letošního roku ještě můžeme zakládat občanská sdružení, od ledna už to budou spolky. Změnu – nejen v názvu – přinesl nový občanský zákoník (č. 89/2012 Sb.), kterým se nahrazuje stávající zákon o sdružování občanů (č. 83/1990 Sb.).

Spolek zakládají nejméně tři lidé tím, že se shodnou na obsahu stanov. Ty by měly zahrnovat alespoň název, sídlo a účel spolku, potom práva a povinnosti členů vůči spolku a určení statutárního orgánu. Spolek je možné založit i usnesením ustavující schůze. Svolavatel pozve další zájemce o založení spolku a připraví návrh stanov. Samotný vznik se datuje až dnem zápisu do veřejného rejstříku. To může provést buď rejstříkový soud zdarma, nebo notář za poplatek.

Pro spolky stejně jako pro současná občanská sdružení platí, že hlavní činností nemůže být podnikání nebo jiná výdělečná aktivita. Mohou to mít pouze jako bokovku – ovšem s tím, že takto získané peníze nasměrují do své hlavní činnosti. Takto funguje třeba duhový e-obchod – koupí trička přispějete na ochranu rysů na Šumavě.

Pokud by se však spolek chtěl zaměřit na omezování lidských práv nebo svých cílů dosahovat v rozporu se zákony a ústavou, nebo by dokonce chtěl vlastnit zbraně či zřizovat ozbrojené složky, samozřejmě narazí – občanský zákoník něco takového zakazuje. Spolek také nesmí nikoho nutit ke členství, k účasti na svých aktivitách nebo ke své podpoře. Ani nesmí svým členům bránit ze spolku vystoupit.

Místní v akci

Ve Skutči na Pardubicku měl na zelené ploše s množstvím vzrostlých stromů a dětským hřištěm vyrůst nový supermarket. Místním lidem se to však nelíbilo, takže si založili občanské sdružení Za zelenou Skuteč a vstoupili do probíhajícího povolovacího procesu. Výsledek? Park zůstal parkem a developerská společnost odtáhla s nepořízenou.

Na Českolipsku si zase různé těžařské firmy brousily zuby na čedičové zásoby kopce Tlustec. Zdejší lidé však o obnovu těžby příliš nestáli, především kvůli hlučce, prachu a výfukovým plynům z nákladních aut, ale také kvůli poškozování domů následkem odštělů v lomu. A tak začali sepi-

sovat petici. Do kauzy se zapojila i čerstvě vzniklá místní skupina Hnutí DUHA a zaměřila se výhradně na účast ve správních řízeních. Společným úsilím sdružení a občanů se podařilo dosáhnout toho, že se na Tlustci už několik let netěží – ke spokojenosti místních lidí i vzácné přírody na kopci.

A do třetice ještě jeden příběh, tentokrát z Pozdátěk na Třebíčsku. Ze skládky odpadů, která byla v havarijním stavu, začaly do okolí prosakovat jedovaté látky. A protože situaci nechtěl nikdo z kompetentních úředníků doopravdy řešit – a samotný vlastník skládky už vůbec ne –, vzniklo občanské sdružení Pozdátky bez jedů. Podařilo se. Stát nebezpečnou skládku odkoupil a zlikvidoval.

Prokypřit společnost

Zkrátka, změna je možná, i když na místě protivníka stojí velká těžařská firma či zkorumpovaný vysoce postavený úředník. Jde však o to, nebát se a začít jednat. A právě občanská sdružení zможou vždycky víc než jeden osamocенý voják v poli.

Pro další inspiraci a informace doporučujeme navštívit webové stránky uvedené v rámečku. Zjistíte, že v české kotlině i moravských úvalech, kde se sice problémy často řeší neplodnými debatami na internetu, nadáváním u televize nebo silnými řečmi u piva, žije spousta hrdinů všedního dne. Lidí, kteří jsou kvasem společnosti. ■

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Článek vznikl v rámci projektu Systém dalšího vzdělávání v oblasti aktivního občanství (CZ.1.07/3.1.00/37.0075), spolufinancovaném Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem ČR v rámci Operačního programu Vzdělávání pro konkurenceschopnost.

Příroda nás obohacuje i kultivuje

Josefu Volfovou, které neřekneme jinak než Pepča, potkáte „na Duze“ prakticky všude: v brněnské centrále, olomoucké místní skupině, Radě Hnutí DUHA a také v redakční radě časopisu Sedmá generace. A pokud zrovna neběhá po kancelářích, schůzkách a zasedáních, určitě stopuje někde v terénu šelmy.

Pocházíš ze středních Čech, kdy jsi poprvé na delší dobu zavítala na Moravu?

Před pár lety jsem přišla na konzervatoř do Olomouce, kde jsem několik let hrála na klavír a varhany. Kvůli problémům s rukou jsem ale školu přerušila a vrátila jsem se ke svému původnímu oboru – ochraně životního prostředí, kterou jsem předtím studovala na Univerzitě Karlově v Praze.

Krátce na to ses objevila i v olomoucké místní skupině. Pamataješ si na svůj první pracovní den?

Spíš si pamatuju na svoje první dojmy. Nastoupila jsem jako dobrovolnice pro vedení ekologické výchovy a překvapilo mě, že jsem skoro od počátku měla docela volné pole působnosti a důvěru kolegů. Zpětně to hodnotím pozitivně, protože jsem tehdy chtěla do něčeho upřít své síly a tvořit. Bylo pro mě důležité, že jsem dostala prostor se realizovat na něčem smysluplném.

V olomoucké pobočce pracuješ na projektu ochrany velkých šelem, ale také ji celou koordinuješ. Co taková činnost obnáší?

Pokud kolem sebe máte tým spolehlivých a nadšených lidí, je to

inspirující a příjemná práce. Koordinátor zvažuje, jakým tématům se organizace bude věnovat. Motivuje dobrovolníky a zaměstnance. Ale je jasné, že nerozhoduje sám. Konec konců nejvyšším orgánem v místní skupině je členská schůze, ne koordinátor. Takže vlastně především „usměrňuji“ chod organizace a zodpovídám za formální povinnosti.

Také pracuješ v brněnské centrále Hnutí DUHA, konkrétně na projektu ochrany rysa na Šumavě. Chystají Rysí hlídky něco nového?

Rysí hlídky chceme letos rozjet trochu „ve větším stylu“. Budou součástí mezinárodního projektu, který se věnuje ochraně a monitoringu rysa na české i bavorské straně Šumavy a v Pošumaví. Rozšíříme tedy území, kde se naši dobrovolníci budou pohybovat, do dalších oblastí a zvýšíme i intenzitu monitoringu.

Kolik rysů nyní na Šumavě žije?

Rysí hlídky zatím monitorovaly jen část území, kde se rys v jihozápadních Čechách vyskytuje. Zjistit početnost celé tamní populace není vůbec snadné. Odhadujeme to na asi padesát zvířat, ale na přelomu tisíciletí rysů dost ubylo. Na vině je pravděpodobně hlavně pytláctví.

I proto chceme, aby se našich dobrovolníků v oblasti objevovalo více a zároveň měli ke své práci potřebné vybavení – sněžnice, GPS navigace či fotopasti.

O tobě se šušká, že tvá práce je i tvým koníčkem. Najdeš si čas i na nějaké mimopracovní aktivity?

Snazím se to nějak vyvažovat, takže když to jde, vyrazím jen tak bloumat do přírody a kochám se. Vedle toho je součástí mé každodennosti hudba. Sice nyní moc často nehraju, ale poslouchám ji skoro pořád. Ať už při odpočinku nebo když se potřebuju soustředit.

Co tě pálí na světě kolem nás?

Mrzí mě, že mnoho lidí vnímá své okolí především skrz materiální užitek či osobní finanční přínos. Hůř se proto obhajuje, že na Šumavě má být divočina, v olomouckém parku staré stromy, které jsou domovem pro netopýry, nebo že krajina má být dostupná pro velké šelmy a další savce. Těch příkladů by bylo nekonečně mnoho. Tyto „věci“ svoji hodnotu mají – tu vlastní, nezávislou na tom, jaký užitek zrovna přináší nám. A myslím, že umíme-li tuto hodnotu přiznat, kultivuje nás, obohacuje a rozšiřuje naše obzory. ■

1 ZVOLIT SI TYP CENTRÁLNÍHO VYTÁPĚNÍ

Rozhodování o typu vytápění čeká každého, kdo plánuje novostavbu nebo velkou rekonstrukci. Zvolit si musí nejen mezi vytápěním podlahovým nebo nástěnnými radiátory, ale rovněž ho čekat výběr z mnoha různých zdrojů tepla. Zvažovat je třeba nejen jejich cenu, ale také dostupnost a komfort obsluhy. Peletový kotel uvítají ti, kteří při rekonstrukci méně staré topení za nové a hledají takové řešení, z něhož vyplývá jen málo změn stávajících rozvodů. Jednoduše totiž může nahradit starý kotel na uhlí, plyn, topný olej nebo elektrinu a může být namontován ve stávající kotelně. Instalace seznámího silia zvýší komfort a sníží náklady za dopravu pelet. Koupit se dají jak polo-automatické, tak plně automatické kotle.

2 ZVÁŽIT KRB ČI KAMNA V INTERIÉRU

Kdo chce ve svém obýváku postavit přídatný zdroj tepla, může si vybrat mezi různými druhy kamen a krbů na pelety. Jedná se o zajímavé řešení interiérová topidla s pokojovým termostatem, která jsou dodávána s teplotním nebo vzduchovým výměníkem. Peletová kamna mohou být začleněna do systému centrálního vytápění nebo propojena se solárními kolektory. Krby a kamna na pelety sestávají z ohniště odděleného od peletového zásobníku, který musí být v pravidelných intervalech doplňován. Plnění probíhá automaticky nebo ručně bez ohledu na průběh hoření kamen.

3 PROMYSLET KOMBINACI SE SLUNEČNÍ ENERGIÍ

Automatické kotle na pelety i peletová kamna a krby je možné kombinovat se solárními zařazeními. Většina výrobců v tomto případě doporučuje instalaci akumulční nádrže. Solární kolektory esteticky zaplňují hlavní část ohřevu vody a mohou podpořit vytápění místnosti. Podle typu budovy a použité technologie může slunce vyrobit až třetinu potřebného tepla. Pokud nedodávají solární kolektory dostatek tepla, sepne se automaticky peletový kotel. Tyto systémy vyžadují vyšší vstupní investici, která je posléze kompenzována nižšími provozními náklady.

4 OSLOVIT SPECIALISTU NA PELETY

Popřít si zjistíte základní informace o peletách a možnostech peletového vytápění, budete potřebovat najít odborníky, se kterými dohodnete váš projekt do konce. Na internetové stránce Klástru Česká peleta www.ceska-peleta.cz je možné najít většinu požadovaných informací i kontakty na prověřené výrobce a prodejce peletových kotlů a kamen, stejně jako kontakty na realizační a servisní firmy. Zprostředkovat vhodné kontakty nebo realizovat zakázku na klíč vám také pomohou sami výrobci peletových kotlů. Kdo plánuje rozsáhlou rekonstrukci svého domova, může se obrátit na energetické poradce.

5 NAJÍT SKLADOVACÍ PROSTOR

Peletový kotel bude většinou instalován na stejném místě, kde byl předtím umístěn starý kotel. Důležité je vědět, zda kotelná soustava s vnějším zdmi budovy, aby bylo zajištěno dostatečné odvětrání. Jinak musí být namontován přídatný větrák k vnější zdi, aby zajistil natěpné proudění vzduchu z kotelny. Automatizované kotle mohou být propojeny s celosezónním zásobníkem pelet buď linekovým dopravníkem, nebo hadcovým sacím zařízením. Peletové silo je nejlepší umístit blízko kotelny nebo jej postavit přímo v kotelně. Další možností pro uskladnění pelet je podzemní zásobník ve vytápěném objektu nebo látkové silo v samostatném rámu. Pelety je také možné uskládat v 15kg sáčcích na paletách a plnit jimi ručně menší zásobník, který bude přimontován k peletovému kotli.

6 UMOŽNIT ZAVÁŽKU PALIVA

Doporučujeme již při plánování využít rady specialisty nebo zkušeného dopravce pelet, díky nimž bude možné dosáhnout toho největšího komfortu při zavážení paliva. Skladovací prostor pro pelety by měl být vybudován do vzdálenosti 30 metrů od místa, kde může pohodlně zaparkovat peletová cisterna. Plnicí přiruby vedoucí do skladovacího prostoru musí být na vnější zdi domu dobře přístupné. Cisterna se na ně napojí flexibilními hadicemi, díky kterým nafouká pelety rovnoměrně do sila. V případě cisteren bez integrovaného odvádění je doporučeno v blízkosti plnicích přírub instalovat elektrický zdroj o napětí 230 V.

7 DBÁT NA KVALITU PALIVA

Při nákupu paliva je vhodné dbát na značku kvality neboli certifikát jakosti. Nejvyšší pelety se vyrábějí a dodávají s certifikátem ENplus. Pezely pelety označené ENplus zajišťují, že zákazník dostane pelety správně vyrobené, z kvalitních pilin bez kůry a nežádoucích příměsí, a navíc šetrně přepravené. Kvalitní pelety mají hladký povrch, homogenní tvar, co největší zbarvení a nedrolí se. Čím je kvalita pelet vyšší, tím elektivnější je jejich spalování a tím méně se kazí kotel. Kvalitní palivo tedy šetří finance a prodlužuje životnost kotle. Zkušenosti navíc ukazují, že pokud je skladovací prostor vhodně uzpůsobený a absolutně suchý, pelety mohou být skladovány několik let, aniž by se změnila jejich kvalita.

8 PORADIT SE S KOMINÍKEM

Jak v případě samostatného krbu na pelety, tak v případě kotle je potřeba využívat kominu. Dobře vyladěný systém a správný odtah zplodin z kamen či krbu jsou předpoklady nízké tvorby emisí. Proto je smysluplné před nákupem nového topení konzultovat naším představa s mistrním kominíkem nebo peletovým specialistou. Bez jeho schválení by se nemělo instalované topné zařízení uvést do provozu. Jeho úlohou je zvědit, jestli zvolený kotel nebo kamna odpovídají tepelné spotřebě domu, zda je dostatečně dimenzovaná kominová trubka a jestli je výška kominy dostačující. Obvážně u staršího zděného kominu se často doporučuje provést vyvážkování. Vnitřní stěny kominu jsou pak kompaktnější, komin se nezažalá a je odolný proti kondenzaci.

9 ZAJISTIT KOMFORT

Ve srovnání s topením dřevěnými poleny není spalování pelet spojeno se skoro žádným úsilím. V krbu nebo peletových kamnech v obýváku je nutno přiložit jen jednou za pár dnů. Plně automatizované peletové kotle s teplotním výměníkem mohou v otázkách pohodlné obsluhy bez nadsázky soupeřit s tradičními kotli na plyn, elektrinu nebo topný olej. U moderních peletových kotlů se díky chytré regulaci přizpůsobuje množství přikládání pelet výkonu kotle a aktuálnímu požadavku ohřevu. Jediné vyprázdnění zásobníku na popel se děje ručně, v topných sezónách maximálně jednou za měsíc, často i méně. Popel z pelet je možné využít jako kvalitní přírodní hnojivo na zahradu.

10 DOTACE NA PELETOVÉ VYTÁPĚNÍ

Kdo při pořizování svého topení vsadí na pelety, může využít nabídky státních dotací. Peletové kotelny jsou v programu Nová zelená úsporám dotovány až 100 tis. Kč. Další možnosti jsou krajské Kotlekové dotace, které na pořízení peletového vytápění přispívají až 60 tis. Kč. Pro větší instalace do bytových domů nebo administrativních budov je možné využít programových výzev z Operačního programu životní prostředí. Dotace, které podporují peletové vytápění, nabízí i řada měst. Podpora ekologického vytápění je zakotvena i v české legislativě, od roku 2022 se budou moci pro vytápění využívat pouze takové kotle na tuhá paliva, které splní minimálně 4 emisní třídy. Témto přísným emisním parametrem vyhovují především kotle na dřevní pelety.

10 KROKŮ K VLASTNÍMU TOPENÍ PELETAMI

EVROPSKÁ UNIE
EVROPSKÝ FOND PRO REGIONÁLNÍ ROZVOJ
INVESTICE DO VAŠÍ BUDOUCNOSTI

česká peleta
trvale komfortní palivo

NEJLEVNĚJŠÍ ENERGIE JE TA, KTEROU NEPLATÍTE

www.nechciplatit.cz

Na shledanou
v pomalejších
časech.

7.G i do vašich mobilů a čteček.
Zvýhodněné elektronické předplatné.

facebook.com/7generace
twitter.com/7generace

www.sedmagerace.cz

Magazín Hnutí DUHA, XVII. ročník, číslo 3/2013.

Vydává: Hnutí DUHA, Údolní 33, 602 00 Brno, telefon: 545 214 431, email: pratele@hnutiduha.cz.

Redakce: Dagmar Smolíková, Magda Svobodová, Zuzana Vlasatá, Markéta Jedličková, Simona Horká, Michal Šimoník, Žaneta Gregorová.

Fotografie (obálka): 1234RF a Neplatiči

Podávání novinových zásilek povolila Česká pošta, s. p., OSP Brno, č.j. P/23623/93 ze dne 25. 10. 1993. Registrováno u MK ČR E 12145. Tištěno na recyklovaném papíře.

Hnutí DUHA prosazuje zdravé prostředí pro život, pestrou přírodu a chytrou ekonomiku. Dokážeme rozhybat politiky a úřady, jednáme s firmami a pomáháme domácnostem. Našich výsledků bychom nedosáhli bez podpory tisíců lidí, jako jste vy.